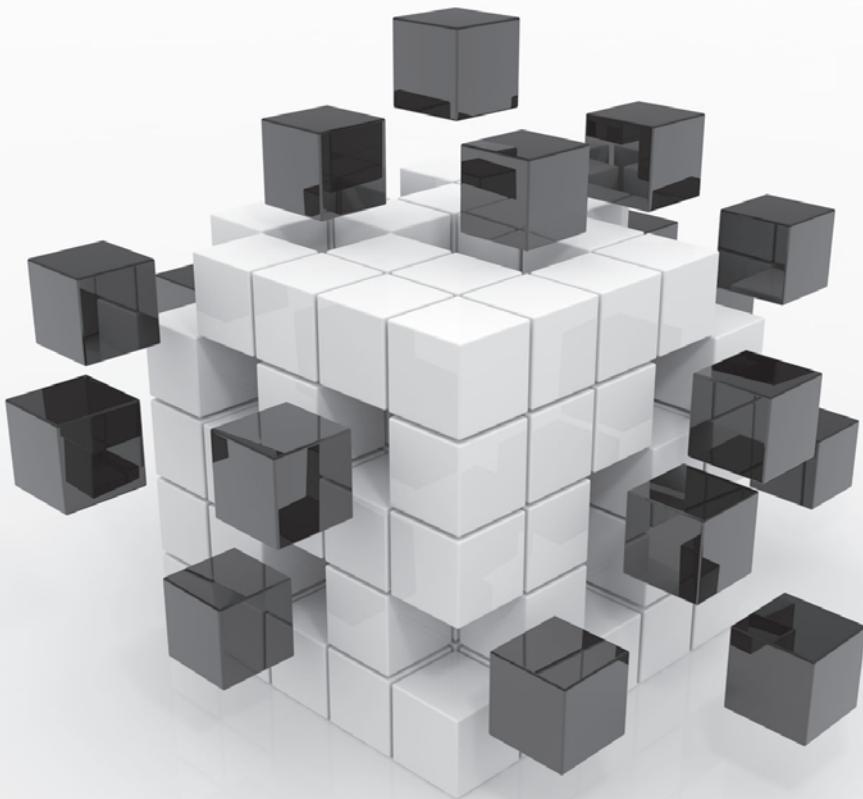

GRAĐANI I LOKALNA VLAST

**Mali vodič
kroz lokalnu samoupravu**

Naslov priručnika: Građani i lokalna vlast - Mali vodič kroz lokalnu samoupravu

Projekt: Monitoring javnih usluga u općinama Tuzla I Živinice

Priprema: Alem Sinanović, Indira Prljača

Izdavač: Udruženje Vesta

Dizajn i štampa: Studio PROGRES d.o.o Tuzla

Tiraž: 200 komada

Tuzla, 2013. godina

Udruženje Vesta
Đorđe Mihajlovića 4
75000 Tuzla
Bosna i Hercegovina

www.vesta.ba

Publikacija je sačinjena u okviru projekta „Monitoring javnih usluga u općinama Tuzla I Živinice“

Projekat realizira:

Realizaciju projekta finansira:

Ovaj dokument je nastao uz pomoć Fonda otvorenog društva BiH. Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Udruženja Vesta i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Fonda otvorenog društva.

**....budi informisan o aktivnostima u lokalnoj
samoupravi kako bi sutra aktivno uticao i
mjenjao na bolje uvijete života u svojoj
zajednici....!**

UVODNE NAPOMENE

Priručnik "GRADANI I LOKALNA VLAST - Mali vodič kroz lokalnu samoupravu" predstavljamo u okviru projekta „Monitoring javnih usluga u općinama Tuzla i Živinice“.

Udruženje Vesta u saradnji sa Općinom Tuzla i Živinice implementira projekt "Monitoring javnih usluga u općini Tuzla" uz podršku Fonda otvoreno društvo BiH, s ciljem poboljšanja javnog dijaloga između građana i lokalnih vlasti, kako bi se unaprijedio kvalitet života svih građana, povećala javna odgovornost lokalne uprave i iniciralo integriranje koncepta ispitivanja zadovoljstva građana javnim uslugama u operativne mehanizme općina.

Projektne aktivnosti koje se provode u periodu april-decembar 2013. godine predstavljaju drugu fazu u odnosu na ranije realizirano istraživanje o nivou zadovoljstva građana općine Tuzla i Živinice javnim uslugama, te unose novinu kojom se prati u kojoj su mjeri nosioci vlasti u općini Tuzla i Živinice uzeli u obzir potrebe građana, te u skladu sa tim poduzeli konkretne mjere za rješavanje prioritetnih problema građana i poboljšanja kvalitete života u općinama Tuzla i Živinice.

Priručnik je namijenjen predstavnicima lokalnih samouprava, predsjednicima i članovima savjeta mjesnih zajednica, građanima i organizacijama civilnog društva s ciljem poboljšanja dijaloga, otvorenosti i odgovornosti predstavnika jedinica lokalne samouprave, ali i svih drugih aktera razvoja.

Predstavljen kao vrsta vodiča kroz lokalnu samoupravu, priručnik daje osnovne informacije o lokalnoj i mjesnoj samoupravi, nadležnostima koje lokalne samouprave imaju, te usklađenosti zakona lokalne samouprave sa entitetskim i kantonalnim zakonima. Također, u priručnik su ugrađene i smjernice za aktivno učešće građana u odlučivanju u jedinicama lokalne samouprave, koje bi se trebale primjenjivati.

U drugom dijelu priručnika se nalaze prilozi sa praktičnim primjerima koji su bitni za primjenu predloženih rješenja, koja su prikazana u samom priručniku, a to su PLUS metodologija i Sažetak politike djelovanja koja se oslanja na istraživanje o zadovoljstvu građana javnim uslugama u općinama Tuzla i Živinice iz 2012. godine. PULS metodologija (Poboljšanje Usluga Lokalne Samouprave) ima za cilj povećanje društvene odgovornosti i kvaliteta usluga na lokalnom nivou, korištenjem mehanizama za povratnu spregu, odnosno, uvođenjem kontinuiranog ispitivanja zadovoljstva korisnika. Središte ovog pristupa predstavlja povećanje odgovornosti lokalnih vlasti za kvalitet, dostupnost i ostale karakteristike javnih usluga za sve građane, prvenstveno kroz unapređenje uloge civilnog društva u zastupanju i kreiranju lokalnih politika u vezi sa poboljšanjem javnih usluga i kvaliteta života građana.

VESTA projektni tim

Politički i pravni poredak u BiH

Država - Entiteti - Kantoni – Gradovi/Općine

BOSNA I HERCEGOVINA

Isključiva nadležnost države BiH: vanjska politika; vanjskotrgovinska politika; carinska politika; monetarna politika; finansiranje institucija i međunarodnih obaveza BiH; useljavanje, izbjeglice i azil; međunarodni i međuentitetski krivičnopravni propisi i odnosi s interpolom; zajedničke i međunarodne komunikacije; saobraćaj između entiteta; kontrola vazdušnog saobraćaja.

Sve vladine funkcije i ovlaštenja, koja nisu Ustavom izričito data institucijama BiH, pripadaju entitetima.

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

Federacija BiH je jedan od dva entiteta države BiH i ima svu vlast, nadležnost i odgovornosti koje Ustavom Bosne i Hercegovine nisu date u isključivo nadležnost institucija BiH. Isključiva nadležnost FBiH: državljanstvo; ekonomska politika, planiranje i obnova i korištenje zemljišta na federalnom nivou; finansijske institucije i fiskalna politika; suzbijanje terorizma, međukantonalnog kriminala, trgovine drogom i organiziranog kriminala, elektronske frekvencije za radio, TV i druge svrhe, u skladu sa Ustavom BiH; energetska politika i infrastruktura; finansiranje federalnih vlasti oporezivanjem, zaduživanjem ili drugim sredstvima.

KANTONI

Svi kantoni imaju ustav koji mora biti u skladu sa Ustavom FBiH i mogu osnivati savjete kantona u cilju koordinacije:

- Zakonodavno tijelo kantona**, usvaja zakone i druge propise
 - Dvotrećinskom većinom usvaja ustav,
 - Donosi propise iz katonalne nadležnosti,
 - Usvaja budžet, donosi zakone o oporezivanju, osigurava finansiranje.
- Vlada kantona** (premijer i ministri, bira ih zakonodavno tijelo, a sve odluke donose prostom većinom)
 - Kantonalna politika i izvršavanje kantonalnih zakona i druge nadležnosti povjerene kantonu oD federalne vlasti,
 - Donosi prijedlog budžeta,
 - Vrši nadzor nad kantonalnom policijom,
 - Druge nadležnosti utvrđene kantonalnim ustavom ili zakonom.

GRADOVI

Lokalna samouprava - imaju statut koji mora biti u skladu sa Ustavom FBiH, kantonalnim ustavom i kantonalnim zakonodavstvom.

Gradsko vijeće (jednak broj vijećnika iz svake gradске općine; ne manje od 15 i ne više od 31 vijećnika) - dvotrećinskom većinom usvaja statut, bira gradonačelnika i vrši druga ovlaštenja iz statuta.

Gradonačelnik - imenovanje gradskih funkcionera, gradска politika i izvršenje gradskih propisa i dr.

OPĆINE

Jedinice lokalne samouprave, imaju statut koji mora biti u skladu sa Ustavom FBiH, kantonalnim ustavom i kantonalnim zakonodavstvom. Općinsko vijeće i Načelnik općine su neposredno birani.

Općinsko vijeće – dvotrećinskom većinom usvaja statut, usvaja općinski budžet, donosi propise iz općinske nadležnosti.

Načelnik općine – imenuje općinske službenike, vodi općinsku politiku, izvršava općinske propise, izvještava općinsko vijeće i javnost.

LOKALNA SAMOUPRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Pravo na lokalnu samoupravu građanima garantuje Ustav Bosne i Hercegovine.

Lokalna samouprava podrazumijeva pravo i sposobljenost jedinica lokalne samouprave da, u granicama zakona, reguliraju i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.

Jedinice lokalne samouprave u BiH su Općine i Gradovi.

Kantoni su federalne jedinice FBiH koje posjeduju visok stepen autonomije.

OPĆINA je naziv za najnižu i osnovnu političko-teritorijalnu jedinicu i za organizaciju lokalne samouprave i lokalne uprave na njezinom teritoriju. Lokalna samouprava podrazumijeva pravo i sposobljenost jedinica lokalne samouprave da, u granicama zakona, reguliraju i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.

GRAD je jedinica lokalne samouprave koja predstavlja urbanu, infrastrukturnu cjelinu povezanu svakodnevnim potrebama stanovništva. Grad se, osim ustavom, uspostavlja federalnim zakonom, temeljem sporazuma o udruživanju dviju ili više općina, odnosno odluke općinskoga vijeća općine koja ispunjava propisane kriterije, a koja ima najmanje 30.000 stanovnika, odnosno u čijem gradskom središtu kao zaokruženom urbanom području živi najmanje 10.000 stanovnika.

Grad predstavlja sjedište kantona i gradom se može proglašiti općina od posebnog historijskog i kulturnog značaja.

KANTONI Federacije Bosne i Hercegovine predstavljaju federalne jedinice Federacije BiH. Svaki od entiteta ima vlastitu zakonodavnu, izvršnu i sudsку vlast. U Federaciji Bosne i Hercegovine, znatan dio nadležnosti entiteta prenesen je na kantonalnu vlast. Svaki kanton, kao upravna podjedinica, ima vlastitu zakonodavnu, izvršnu i sudsку vlast.

DJELOKRUG POSLOVA LOKALNE SAMOUPRAVE I KANTONA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Općine i gradovi obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana.

Općine imaju vlastitu nadležnost u:

- donošenju budžeta,
- urbanom i prostornom planiranju,
- osiguravanju komunalnih usluga,
- predškolskom i osnovnom obrazovanju,
- lokalni putevi, prevoz učenika, biblioteke,
- zelene površine, parkovi i muzeji, gradska groblja, kultura i sport, i dr.

Veliki gradovi obavljaju i poslove u vezi održavanja javnih cesta, izdavanja građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom te provedbom dokumenata prostornog uređenja.

Kantoni samostalno donose svoj ustav kojim se izražava značajan nivo njihovog samoorganizovanja, a posebno za poslove koji se odnose na:

- utvrđene ekonomske politike za podsticanje privrednog i društvenog razvoja;
- uspostavljanje i nadziranje kantonalnih policijskih snaga;
- utvrđivanje i provođenje politike obrazovanja i vaspitanja;
- utvrđivanje i provođenje politike u oblasti nauke, kulture i sporta
- provođenje socijalne politike i uspostavljanje službi socijalne zaštite;
- prostorno i urbanističko planiranje,
- promet i prometnu infrastrukturu,
- održavanje javnih cesta,
- utvrđivanje i provođenje stambene politike, uključujući donošenje propisa koji se odnose na uređivanje i izgradnju stambenih objekata;

Kanton i Federacija su, u skladu sa Ustavom Federacije, nadležni za:

jamčenje i provođenje ljudskih prava; zdravstvo; politiku zaštite čovjekove okoline; komunikacijsku i transportnu infrastrukturu u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine; socijalnu politiku; provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu i putnim ispravama državljanova Bosne i Hercegovine sa teritorije Federacije i o boravku i kretanju stranaca; turizam; korištenje prirodnih bogatstava.

LOKALNA UPRAVA

je nivo vlasti koji je najbliži građanima. Sudjelujući na lokalnim izborima, građani biraju one političke subjekte čije su programe prepoznali kao najkvalitetnije i preko njih posredno ostvaruju pravo na samoupravu.

Pravo na samoupravu građani ostvaruju i neposredno (putem referendumu, javnih skupova i sl.), odnosno postoji još puno metoda i načina na koji građani lokalne zajednice mogu uticati na rad lokalne samouprave, a tako i na unapređenje kvaliteta svoga života.

NADLEŽNOSTI LOKALNE SAMOUPRAVE

OPĆINA

Lokalna samouprava podrazumijeva pravo i osposobljenost jedinica lokalne samouprave da, u granicama zakona, reguliraju i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva. Organizira se i ostvaruje u općinama i gradovima kao jedinicama lokalne samouprave, a izvršavaju je organi jedinice lokalne samouprave i građani, u skladu sa Ustavom i zakonom i statutom jedinice lokalne samouprave¹.

Jedinica lokalne samouprave ima vlastite nadležnosti ustanovljene ustavom i zakonom i ima pravo baviti se svim pitanjima od lokalnog značaja koja nisu isključena iz njene nadležnosti, niti dodijeljena u nadležnost neke druge vlasti na osnovu ustava i zakona. Ona će biti samostalna u odlučivanju o pitanjima iz vlastitih nadležnosti, koje ne mogu biti ograničene ili uskraćene od federalnih ili kantonalnih vlasti, osim u slučajevima i u okvirima utvrđenim ustavom i zakonom.

U vlastite nadležnosti jedinice lokalne samouprave posebno spadaju:

- osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom;
- donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave;
- donošenje programa i planova razvoja jedinice lokalne samouprave i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje;
- utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
- donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova, uključujući zoniranje;
- utvrđivanje i provođenje stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje;
- utvrđivanje politike korištenja i utvrđivanje visine naknada za korištenje javnih dobara;
- utvrđivanje i vođenje politike raspolaganja, korištenja i upravljanja građevinskim zemljištem;
- utvrđivanje politike upravljanja i raspolaganja imovinom jedinice lokalne samouprave;
- utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima jedinice lokalne samouprave i raspodjele sredstava ostvarenih na osnovu njihovog korištenja;
- upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture:
 - vodosnabdijevanje, odvođenje i prerada otpadnih voda,
 - oprikljivanje i odlaganje čvrstog otpada,
 - održavanje javne čistoće,
 - gradska groblja,
 - lokalni putevi i mostovi,
 - ulična rasvjeta,
 - javna parkirališta,
 - zelene površine/ parkovi;
- organiziranje i unapređenje lokalnog javnog prijevoza;
- utvrđivanje politike predškolskog obrazovanja, unapređenje mreže ustanova, te upravljanje i finansiranje javnih ustanova predškolskog obrazovanja;
- osnivanje, upravljanje, finansiranje i unapređenje ustanova osnovnog obrazovanja;
- osnivanje, upravljanje, unapređenje i finansiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta;
- ocjenjivanje rada ustanova i kvaliteta usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta, te osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice lokalne samouprave;
- analiza stanja javnog reda i mira, sigurnosti ljudi i imovine, te predlaganje mjera prema nadležnim organima za ova pitanja;
- organiziranje, provođenje i odgovornost za mjere zaštite i spasavanja ljudi i materijalnih dobara od

Grad je jedinica lokalne samouprave koja predstavlja urbanu, infrastrukturnu cjelinu povezanu svakodnevnim potrebama stanovništva. Osim ustavom, uspostavlja se federalnim zakonom na osnovu sporazuma o udruživanju dviju ili više općina, odnosno odluke općinskog vijeća općine koja ispunjava propisane kriterije, a koja ima najmanje 30.000 stanovnika, odnosno u čijem gradskom središtu kao zaokruženom urbanom području živi najmanje 10.000 stanovnika.

¹Zakon o principima lokalne samouprave FBiH

- elementarnih nepogoda i prirodnih katastrofa;
- uspostavljanje i vršenje inspekcijskog nadzora nad izvršavanjem propisa iz vlastitih nadležnosti jedinice lokalne samouprave;
 - donošenje propisa o porezima, naknadama, doprinosima i taksama iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave;
 - raspisivanje referenduma za područje jedinice lokalne samouprave;
 - raspisivanje javnog zajma i odlučivanje o zaduženju jedinica lokalne samouprave;
 - preduzimanje mjera za osiguranje higijene i zdravlja;
 - osiguravanje uvjeta rada lokalnih radio i TV stanica u skladu sa zakonom;
 - osiguravanje i vođenje evidencija o ličnim stanjima građana i biračkih spiskova;
 - poslovi iz oblasti premjera i katastra zemljišta i evidencija o nekretninama;
 - organiziranje efikasne lokalne uprave prilagođene lokalnim potrebama;
 - uspostavljanje organizacije mjesne samouprave;
 - zaštita životinja.

Osim ukoliko zakon ne odredi da neku nadležnost treba smatrati povjerenom, nadležnost, ustanovljena ili predviđena zakonom, smatra se vlastitom nadležnosti jedinice lokalne samouprave.

DJELOKRUG RADA NAČELNIKA I OPĆINSKOG VIJEĆA

Organi jedinice lokalne samouprave su vijeće i načelnik/ca. Organ odlučivanja jedinice lokalne samouprave je općinsko vijeće u općini, a gradsko vijeće u gradu. Članovi vijeća odgovaraju za ustavnost i zakonitost akata koje vijeće donosi u okviru svojih nadležnosti.

Vijeće u okviru svojih nadležnosti:

- priprema i dvotrećinskom većinom glasova usvaja statut jedinice lokalne samouprave;
- usvaja budžet i izvještaj o izvršenju budžeta jedinice lokalne samouprave;
- donosi razvojne, prostorne i urbanističke planove i programe, te provedbene planove, uključujući zoniranje;
- donosi propise o porezima, taksama, naknadama i doprinosima jedinice lokalne samouprave u skladu sa zakonom;
- donosi odluke o upravljanju i raspolažanju imovinom jedinice lokalne samouprave;
- donosi odluke o zaduživanju;
- donosi programe uređenja građevinskog zemljišta;
- donosi plan korištenja javnih površina;
- donosi odluke o organizaciji mjesne samouprave i nazivima ulica, trgova i dijelova naseljenih mjesta;
- donosi odluke o udruživanju jedinica lokalne samouprave u savez i druge oblike organiziranja;
- donosi odluke o proglašenju praznika jedinice lokalne samouprave;
- donosi odluke o nagradama i priznanjima jedinica lokalne samouprave;
- bira i razrješava predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg vijeća;
- donosi odluke o raspisivanju referendumu;
- razmatra godišnje izvještaje o provođenju politike jedinice lokalne samouprave i aktivnostima načelnika/ce;
- osniva preduzeća i ustanove za obavljanje poslova od interesa za jedinicu lokalne samouprave;
- donosi poslovnik o svom radu;
- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i statutom.

PRAVA, DUŽNOST I ODGOVORNOST VIJEĆNIKA

- Vijećnik ima pravo i dužnost prisustvovati sjednicama i učestvovati u radu općinskog vijeća i radnih tijela čiji je član, te izvršavati zadatke koje mu povjeri općinsko vijeće. Vijećnik ima dužnost i pravo:
1. učestvovati u pripremi programa rada općinskog vijeća,
 2. podnositи prijedloge za donošenje odluka i drugih akata iz nadležnosti općinskog vijeća,
 3. predlagati raspravu o pitanjima koja se odnose na rad načelnika općine i općinske uprave,
 4. da bude informiran o pitanjima od značaja za ostvarivanje funkcije vijećnika, kao i mesta i uloge općinskog vijeća,
 5. da izvrši uvid u informativni i dokumentacioni materijal koji se izrađuje i pohranjuje u odgovarajućoj službi.
 6. vijećnik dužan je čuvati tajnost podataka i informacija povjerljive prirode i za to je odgovoran općinskom vijeću.

Izvršni organ jedinice lokalne samouprave je općinski načelnik/ca u općini a gradonačelnik/ca u gradu. Načelnik/ca odgovara za ustavnost i zakonitost akata koje donosi, odnosno predlaže vijeću.

Načelnik/ca u okviru svoje nadležnosti:

- predstavlja i zastupa jedinicu lokalne samouprave;
- donosi akte iz svoje nadležnosti;
- izrađuje i vijeću na usvajanje podnosi nacrt i prijedlog budžeta, ekonomski planove, razvojne planove, investicijske programe, prostorne i urbanističke planove i ostale planske i regulatorne dokumente koji se odnose na korištenje i upravljanje zemljištem, uključujući zoniranje i korištenje javnog zemljišta;
- predlaže odluke i druge opće akte vijeću;
- provodi politiku jedinice lokalne samouprave u skladu sa odlukama vijeća, izvršava budžet jedinice lokalne samouprave i osigurava primjenu odluka i drugih akata vijeća;
- izvršava zakone i druge propise čije je izvršenje povjereno jedinici lokalne samouprave;
- utvrđuje organizaciju službi za upravu i drugih službi jedinice lokalne samouprave;
- donosi pravilnik o unutrašnjoj organizaciji službi jedinice lokalne samouprave;
- realizira saradnju jedinice lokalne samouprave s drugim općinama, gradovima, međunarodnim i drugim organizacijama u skladu sa odlukama i zaključcima vijeća i njegovih radnih tijela;
- podnosi izvještaj vijeću o ostvarivanju politike jedinice lokalne samouprave i svojim aktivnostima.

Međusobni odnosi **vijeća i načelnika/ce** zasnivaju se na principima međusobnog uvažavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje vlastitih nadležnosti i zajedničku odgovornost za funkcioniranje jedinica lokalne samouprave. Načelnik/ca dužan je redovno informirati vijeće o ostvarivanju politike jedinice lokalne samouprave, odgovarati na zastupnička pitanja i inicijative, na način i u rokovima utvrđenim statutom.

Vijećnici i radnici lokalne samouprave trebalo bi da imaju jedinstveni cilj a to je poboljšanje funkcionisanja i statusa lokalne zajednice, odnosno dobrobit općine čije interese predstavljaju.

ZBOG ČEGA JE VAŽNA MJESNA ZAJEDNICA?

Mjesna samouprava u jedinici lokalne samouprave ostvaruje se u mjesnoj zajednici kao obaveznom obliku mjesne samouprave koju osniva vijeće, te u gradskim četvrtima i drugim oblicima mjesne samouprave u skladu sa statutom jedinice lokalne samouprave. Odlukom o osnivanju mjesne zajednice utvrđuju se: naziv, sjedište, područje mjesne zajednice, mjesna područja, odnosno drugi dijelovi mjesne zajednice, kao i druga pitanja u vezi sa ostvarivanjem mjesne samouprave.

Gradići u mjesnoj zajednici putem organa mjesne zajednice odlučuju o poslovima značajnim za život i rad na području mjesne zajednice, a naročito:

- pokreću i učestvuju u javnoj raspravi kod pripreme i donošenja urbanističkih planova na području mjesne zajednice, pokreću inicijative, daju mišljenja i učestvuju u izgradnji komunalnih objekata i objekata u općoj upotrebi;
- pokreću i učestvuju u raspravama o inicijativama i aktivnostima za razvoj privrede i društvenih djelatnosti;
- brinu o zaštiti osoba kojima je potrebna pomoć i u tu svrhu pokreću saradnju sa stručnim organima u oblasti socijalne zaštite;
- staraju se o razvoju kulture i sporta i stvaraju uvjete za dostupnost ustanova i objekata kulture i sporta svim građanima, a pogotovo mladim;
- stvaraju uvjete i preduzimaju mjere za očuvanje i zaštitu prirodnih i radom ostvarenih vrijednosti čovjekove sredine;
- drugim poslovima utvrđenim statutom i pravilima mjesnih zajednica vodeći računa o vrsti i obimu potreba, raspoloživim sredstvima, kao i interesima građana u cijelini.

Mjesna zajednica može biti osnovana za jedno naseljeno mjesto, više međusobno uvezanih manje naseljenih mjesta, ili za veći dio naselja koji u odnosu na ostale dijelove naselja čini cjelinu. Inicijativu za osnivanje mjesne zajednice mogu pokrenuti građani, udruženja građana sa područja naseljenog mesta za čije se područje predlaže osnivanje nove mjesne zajednice, vijeće ili načelnik/ca jedinice

lokalne samouprave. Mjesna zajednica osniva se na način i po postupku utvrđenom statutom jedinice lokalne samouprave u kojoj se osniva mjesna zajednica. Organi mjesnih zajednica mogu davati inicijative o pitanjima iz nadležnosti mjesne zajednice, jedinice lokalne samouprave i institucija koje vrše javne ovlasti.

JAVNOST RADA LOKALNE JEDINICE SAMOUPRAVE

Jedinica lokalne samouprave dužna je, na način utvrđen Zakonom o lokalnoj samoupravi FBIH, kao i preduzimanjem drugih mjera i aktivnosti, osigurati, razvijati i jačati javnost rada kao preduvjet efektivnog političkog nadzora i garancije da će organi jedinice lokalne samouprave provoditi svoje dužnosti u interesu lokalne zajednice.

Sjednici vijeća mogu prisustvovati građani na način i pod uvjetima propisanim poslovnikom o radu u skladu sa zakonom. Obavještenja i informacije o obavljanju poslova organa jedinice lokalne samouprave mogu davati predstavnici načelnika/ce i predstavnici vijeća. U cilju informiranja javnosti organi jedinice lokalne samouprave podnositi će javnosti godišnje izvještaje u kojima će se uporediti postignuti rezultati s planiranim programskim ciljevima. Vijeće će statutom regulirati javnost rada pravovremenim, istinskim, potpunim i objektivnim informiranjem javnosti o svom radu.

Službenici lokalne samouprave koji su ovlašteni davati odgovarajuće informacije lično su odgovorni za njihovu tačnost i pravovremenos. Neovlašteno davanje informacija ili davanje netačnih informacija predstavlja težu povredu službene dužnosti.

OPĆINE I KANTONI

U vršenju vlasti i ostvarivanju prava i dužnosti građana kantonalne i vlasti jedinica lokalne samouprave djeluju zajednički na partnerskim osnovama, izuzev u oblasti administrativnog nadzora koji veže federalne i kantonalne vlasti u pogledu rada vlasti jedinica lokalne samouprave.

Federalne, odnosno kantonalne vlasti dužne su razmotriti inicijative, prijedloge i sugestije jedinica lokalne samouprave i o svom stavu i preduzetim aktivnostima obavijestiti jedinice lokalne samouprave u roku od 30 dana od dana prijema inicijative, prijedloga ili sugestije.

KAKO GRAĐANI MOGU UZETI UČEŠĆE U ODLUČIVANJU U JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE?

Građani neposredno odlučuju o pitanjima iz nadležnosti organa jedinica lokalne samouprave putem referendumu, mjesnih skupova građana i drugih oblika neposrednog izjašnjavanja. Postupak i procedure neposrednog odlučivanja građana iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave uređuju se zakonom i statutom. Svoje prijedloge građani podnose putem građanske inicijative, udruženja građana, nevladinih organizacija, kao i na drugi način utvrđen statutom. Jedinice lokalne samouprave mogu uvoditi bilo koje druge mehanizme participatorne demokratije koji nisu zabranjeni zakonom.

KAKO SE FINANSIRAJU LOKALNE SAMOUPRAVE?

Prihodi poreza na dodanu vrijednost (PDV) predstavljaju ogroman dio sredstava organa vlasti ispod entitetskog nivoa, čineći i do 70% kantonalnih i 21% općinskih prihoda.

- 36,2 % za finansiranje nadležnosti Federacije BiH;
- 51,48 % za finansiranje nadležnosti na kantonalnom nivou;
- 8,42 % za finansiranje nadležnosti na općinskom nivou;
- 3,9 % za Direkcije za ceste.

Sopstveni finansijski izvori:

- lokalnih taksi i naknada, čiju stopu utvrđuju JLS u okviru zakona,
- sredstva prikupljena od poreza i doprinosova koja u cijelosti ili djelimično pripadaju JLS kao izvorni prihodi,
- transferi i grant sredstva od viših nivoa vlasti koja su namjenskog karaktera i uglavnom se troše za kapitalna ulaganja.

REFERENDUM se može raspisati radi odlučivanja o prijedlogu o promjeni statuta, o prijedlogu općeg akta ili drugih pitanja iz organa jedinica lokalne samouprave, kao i o drugim pitanjima određenim zakonom i statutom. **Odluka donesena na referendumu** obavezna je za vijeće jedinice lokalne samouprave.

Građani imaju pravo organu jedinice lokalne samouprave podnosići inicijative za donošenje određenog akta ili rješavanje određenog pitanja iz njegovog djelokruga. O inicijativi vijeće mora raspravljati ako ga potpisom podrži određeni broj građana upisanih u birački spisak jedinice lokalne samouprave, što se utvrđuje statutom. Ovaj broj neće biti veći od 5% ukupnog broja građana upisanih u birački spisak.

DOBRO JE ZNATI

Službenici koji rade u tijelima državne uprave zakonski su obvezni da njihov odnos prema građanima, kao i odnos građana prema njima, bude temeljen na međusobnoj suradnji i povjerenju te poštivanju dostojanstva ljudske osobe.

Načelnik i Općinsko vijeće jedinice lokalne samouprave dužni su omogućiti građanima i pravnim licima podnošenje podnesaka i pritužbi na svoj rad, kao i na rad njihovih institucija i tijela, te na nepravilan odnos zaposlenih u tim tijelima kada im se obraćaju radi ostvarivanja svojih prava i interesa ili izvršavanja svojih građanskih dužnosti. Na podnesene podneske i pritužbe organi jedinica lokalne samouprave dužni su građanima i pravnim licima dati odgovor u roku od 30 dana od dana podnošenja prigovora ili podnesaka.

Oblici i načini učešća građana

Različite klasifikacije oblika učešća građana su postavljene u diskursu građanskog učešća. Jedna od opšteprihvaćenih je klasifikacija i koja se bavi intenzitetom učešća građana. Izlazak na izbore nije jedini oblik građanskog sudjelovanja: javne rasprave, javni skupovi, kampanje, građanske udruge, savjetodavni odbori građana, peticije, pisane obavijesti, "plavi" telefoni i "video-kutije", pisma, on-line forumi, i bodovne kartice, samo su neki od primjera mogućih instrumenata koje građani ili djelatnici mogu koristiti kako bi unaprijedili sudjelovanje javnosti u vođenju politike i s njime povezanim procesima. Građansko sudjelovanje vladu približava ljudima. Ono omogućuje građanima da postavite ciljeve i prioritete, nadziru akcije političara i članova državne uprave i drže ih odgovornima za svoje postupke, da izraze stajališta razmjenjuju informacije i ukazuju na svoje potrebe i probleme, uključuju se u procese odlučivanja, pronađu dodatne izvore sredstava, prate i evaluiraju rezultate provođenja politike, te mnoge druge akcije.

POSTOJEĆI MEHANIZMI ZA UKLJUČENJE GRAĐANA U PROCESIMA DONOŠENJA ODLUKA

Što se tiče učešća građana u procesima donošenja odluka uočeno je da poslovni predviđaju tri osnovna mehanizma za učešće građana u procesima donošenja odluka. To su: **javne rasprave**, **inicijative za donošenje zakona** i **javna saslušanja**.

Javne rasprave

Javna rasprava predstavlja proceduru pribavljanja mišljenja građana, zainteresovanih organa, naučnih i stručnih institucija o nacrtu zakona ili o drugim pitanjima. Inicijativu za organizovanje javne rasprave mogu podnijeti ovlašteni predлагаči zakona ili klubovi vijećnika u vijećima

Inicijativa za predlaganje zakona

Inicijativu za donošenje zakona mogu pokretati skupštine kantona, gradska i općinska vijeća, građani, preduzeća i druge pravne osobe. Proces predlaganja inicijative za donošenje zakona sastoji se iz sačinjavanja dopisa i obrazloženja o potrebi za donošenjem zakona i upućivanje istog na protokol skupštine, a koristi se u situacijama kada pomenuti organi i pojedinci smatraju da postoji nedostatak u pravnom regulisanju neke određene oblasti.

Javna saslušanja

Javno saslušanje podrazumijeva posebne sjednice skupštinskih odbora na koje se pozivaju stručnjaci iz određene oblasti, akademска zajednica i OCD. Javno saslušanje označava prostor i vrijeme za predstavnike akademske zajednice i eksperte da daju svoja stručna mišljenja o određenim pitanjima i/ili stavkama zakona i politike koja se razmatra, kroz diskusiju sa predstavnicima vlasti.

SKUPOVI GRAĐANA

Jedan od oblika putem kojeg građani mogu promicati, ostvariti i zaštititi svoja prava su i mjesni skupovi građana. Njih se saziva radi izjašnjavanja građana o pojedinim pitanjima od mjesnog značaja te rasprave o potrebama i interesima građana u zajednici. Mjesne skupovi građana može sazvati Savjet mjesne zajednice te, ovisno o statutu, predstavnička i izvršna tijela grada ili općina i to za dio područja mjesnog odbora koji čini određenu cjelinu (dio naselja, stambeni blok i sl.).

Na primjer, članovi Savjeta mjesnih zajednica ne mogu postići zajedničku odluku o tome što je potrebnije, parkirališni prostor ili zelena površina oko lokalnog puta koja vodi do škole. Kako bi dobili mišljenje građana o tome što je potrebnije, Savjet mjesne zajednice saziva skup građana na kojem će građani, nakon obrazlaganja problema, glasovanjem odlučiti između ta dva prijedloga.

Mjesni skup građana odluke donosi većinom glasova nazočnih građana. Odluka donesena na mjesnom skupu građana obvezujuća je za Savjet mjesne zajednice, ali ne obavezuje općinsko ili gradsko vijeće.

PRAVO NA PRISTUP INFORMACIJAMA

Pravo na slobodan pristup informacijama predstavlja osnovno pravo svakog građanina da od javnih institucija zahtijeva informacije od javnog značaja, odnosno sve informacije koje su u posjedu javnih organa. Ono predstavlja osnov demokratije, jer da biste učestvovali kao građanin u donošenju odluka, morate raspolagati informacijama.

Javne institucije, raspolažu sredstvima građana, donose odluke čije posljedice trpe građani i pružaju usluge građanima, i građani moraju imati mehanizam putem kojeg će pratiti šta institucije rade.

Pristup informacijama omogućuje građanima kontrolu svojih izabralih predstavnika i štiti od zloupotrebe, ali omogućuje i participaciju građana u određivanju prioriteta vlasti i veže se za koncept dobre vlade, što podrazumijeva otvorenu vladu koja funkcioniра na principima efikasnosti, transparentnosti i zakonitosti.

U suštini garantovanje ovog prava građanima trebalo bi da im omogućava da vrše nadzor nad radom institucija, da saznaju na koji način se troše sredstva poreskih obveznika, da prate odluke koje se tiču građana i da omogući generalno transparentnost rada svih institucija. Ovo pravo ima svaki građanin koji može uputiti svim javnim institucijama, na svim nivoima, zahtjev za bilo koju informaciju koja je u posjedu tih institucija i one su dužne da u roku od 15 dana istu dostavite.

Zakoni o slobodi pristupa informacijama i na državnom i entitetskom nivou propisuju pojedine izuzetke od primjene zakona, odnosno slučajeve u kojima bi informacija koja se traži mogla narušiti nečiju privatnost, sigurnost države, ili sprečavanje kriminaliteta, npr.

Pravo na pristup informacijama nije “protiv” vlasti, već za “građane” i za “vlast”.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

**GRAĐANI I LOKALNA VLAST ZAJEDNO DO BOLJIH
USLUGA U OPĆINAMA TUZLA I ŽIVINICE**

GRAĐANI I LOKALNA VLAST ZAJEDNO DO BOLJIH USLUGA U OPĆINAMA TUZLA I ŽIVINICE

- ISTRAŽIVANJE ZADOVOLJSTVA GRAĐANA OPĆINE TUZLA O JAVNIM USLUGAMA

Tokom 2012. godine u 25 općina u oba bh. entiteta, te u Distriktu Brčko kao jedinici lokalne samouprave, provedeno je istraživanje subjektivnih stavova građana, odnosno istraživanje stepena njihovog zadovoljstva ili nezadovoljstva sa 16 usluga na lokalnom nivou. Istraživanje je provedeno na osnovu PULS metodologije u okviru realizacije projekta „Monitoring lokalnih usluga: organizacije civilnog društva (OCD), građani i lokalne vlasti zajedno do boljih usluga“, podržanog od strane Fonda otvoreno društvo BiH.

Komparativna analiza i dobra praksa u zemlji i inostranstvu u unapređenju kvaliteta pružanja usluga lokalnih organa vlasti ukazuje da je za adekvatno unapređenje rada i kvaliteta usluga najvažnije da se provodi redovno ispitivanje zadovoljstva korisnika, koje skoro da i nije bilo prisutno u jedinicama lokalne samouprave u BiH. Iako su brojne općinske uprave realizovale projekte poboljšanja, praksa koju su provodile je rijetko pratila objektivne kriterije koji bi potvrdili ili odbacili neophodnost datih poboljšanja. Također, građani nisu učestvovali u odlučivanju o datim projektima, niti su se konsultovali u vezi sa njihovim efektima.

Cilj i svrha istraživanja bilo je rješavanje navedenih problema kroz upotrebu PULS metodologije, koja počiva na prikupljanju i analizi subjektivnih stavova građana u vezi 16 javnih usluga. Kroz rezultate istraživanja predstavnici aktuelnih lokalnih vlasti u 25 općina imali su priliku da saznaju kojim uslugama su građani najnezadovoljniji i gdje su potrebna poboljšanja, te da na osnovu utvrđenih nalaza kreiraju javne politike s ciljem poboljšanja kvaliteta života građana. Istovremeno, lokalne vlasti su imale priliku da saznaju i kojim uslugama su građani najzadovoljniji.

PULS metodologija (Poboljšanje Usluga Lokalne Samouprave) ima za cilj povećanje društvene odgovornosti i kvaliteta usluga na lokalnom nivou, korištenjem mehanizama za povratnu spregu, odnosno, uvođenjem kontinuiranog ispitivanja zadovoljstva korisnika. Središte ovog pristupa predstavlja povećanje odgovornosti lokalnih vlasti za kvalitet, dostupnost i ostale karakteristike javnih usluga za sve građane, prvenstveno kroz unapređenje uloge civilnog društva u zastupanju i kreiranju lokalnih politika u vezi sa poboljšanjem javnih usluga i kvaliteta života građana. Metodologija počiva na prikupljanju i analizi subjektivnih stavova građana za 16 javnih usluga koje su isključivo u nadležnosti, ili za koje postoji određena odgovornost lokalne uprave. Iako se u pojedinim slučajevima dešava da javne usluge pruža institucija/organizacija sa nekog drugog nivoa vlasti, za ove usluge postoji odgovornost lokalne uprave u pronalaženju mogućnosti za zadovoljavanje potreba građana i unapređenje kvaliteta života.

Prvim krugom ispitivanja zadovoljstva korisnika javnih usluga na lokalnom nivou obuhvaćeno je preko 18.000 domaćinstava u 25 jedinica lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini (Zenica, Visoko, Brčko, Prijedor, Bosanska Krupa, Tuzla, Živinice, Zvornik, Travnik, Teslić, Srebrenik, Stari grad Sarajevo, Centar Sarajevo, Novo Sarajevo, Novi grad Sarajevo, Vogošća, Ilidža, Mostar, Jablanica, Konjic, Maglaj, Gračanica, Modriča, Dreventa, Šamac). U realizaciju aktivnosti bilo je uključeno preko 20 organizacija civilnog društva.

Zadovoljstvo korisnika javnim uslugama je analizirano na osnovu anketiranja tj. na osnovu prikupljanja podataka i informacija direktno od korisnika, odlaskom anketara na adresu ispitanika. Javne usluge koje su u sklopu primjene PULS metodologije identifikovane kao najznačajnije za poboljšanje kvaliteta života građana na lokalnom nivou su: vodovod i kanalizacija; komunalna higijena; javno grijanje; lokalne ulice i putevi (uključujući horizontalnu i vertikalnu signalizaciju); javna rasvjeta; zelene površine i parkovi; groblja; javni prevoz; predškolsko obrazovanje; osnovno obrazovanje; srednjoškolsko obrazovanje; biblioteke; pristup internet mreži; primarna i zdravstvena zaštita; socijalna zaštita, te usluge šalter sale.

Udruženje Vesta provelo je anketiranje zadovoljstva građana javnim uslugama na lokalnom nivou u općini Tuzla u periodu 01.-30. aprila 2012. godine. Rezultati istraživanja za općinu Tuzla temelje se na provedenom anketiranju kojim je obuhvaćeno 1217 domaćinstava sa područja svih 40 mjesnih zajednica općine Tuzla. Anketirano je 46,75% muških i 53,25 % ženskih ispitanika. Rezultati

istraživanja prezentirani su kako nosiocima vlasti i javnoj administraciji u Općini Tuzla, tako i najširoj javnosti.

OSNOVNI NALAZI PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA U OPĆINI TUZLA

Građani općine Tuzla su zadovoljni sljedećim javnim uslugama, koje su na skali od 1 do 5 ocijenjene kako slijedi: pristup internet mreži (4,13), kolektivno grijanje (3,97), javna rasvjeta (3,78), osnovno obrazovanje (3,66), zdravstvena zaštita (3,52), srednjoškolsko obrazovanje (3,50).

Građani općine Tuzla su nezadovoljni sljedećim javnim uslugama: socijalna zaštita (2,28), zelene površine i parkovi (2,36), održavanje lokalnih ulica i puteva (2,40), groblja (2,84), usluge šalter sale (2,88), komunalna higijena (2,91).

U periodu od aprila pa do kraja 2013. godine Udrženje VESTA realizovalo je drugu fazu projekta „Monitoring javnih usluga“. Cilj ove faze projekta bio je da se ojača javni dijalog između građana i lokalnih vlasti kako bi se unaprijedio kvalitet života građana u općinama Tuzla i Živinice i da se poveća javna odgovornost lokalne uprave, te incira integriranje koncepta ispitivanja zadovoljstva građana javnim uslugama u operativne mehanizme općina.

ŠTA GRAĐANI OPĆINE TUZLA MOGU OČEKIVATI U NAREDNOM PERIODU?

- BUDŽET OPĆINE TUZLA - Budžet Općine Tuzla za tekuću godinu u iznosu od 54 miliona 360 hiljada KM usvojen je 29. marta 2013. godine. Od iznosa koji se planira prikupiti i utrošiti u ovoj budžetskoj godini 41 milion KM-a su izvori Budžeta koji pripadaju Općini Tuzla, a 13 miliona su vlastita ili namjenska sredstva. Radi se o sredstvima koja se doznačavaju od viših nivoa vlasti kao što su Federacija ili Kanton ili sredstva koja javne ustanove ostvaruju pružajući usluge. Iz nadležne općinske službe smatraju da je realno ostvarenje Budžeta u ovom iznosu, naročito u dijelu poreza na dodanu vrijednost, te da se neće ponoviti prošla godina kada je sa viših nivoa vlasti tri puta revidirana projekcija Budžeta i smanjivana sredstva tako da su prihodi bili za milion i 400 hiljada KM-a manji nego što je to bilo planirano. Najviše sredstava u ovoj godini biće uloženo u komunalnu infrastrukturu. Tako će se na posebnom računu, sa kojeg će se sredstva koristiti za komunalnu gradnju, naći oko 22 miliona KM.

Ukupno planirani prihodi u budžetu općine Tuzla za 2011. godinu u iznosu od 41.847.940 KM ostvareni su u iznosu od 36.568.762,45 KM ili 87,38% u odnosu na ukupno planirane. Ukupno planirani rashodi u Budžetu općine Tuzla za 2011. godinu u iznosu od 42.614.893 KM ostvareni su u iznosu od 37.696.099 KM ili 88,46%.

Ostvareni rashodi finansirani su iz ukupno ostvarenih prihoda u 2011. godini i prenesenog viška prihoda iz 2010. godine (801.846 KM). Budžet općine Tuzla za 2012. godinu usvojen je u iznosu od 51.409.541 KM. Općinsko vijeće Tuzla usvojilo je 26.04.2012. godine rebalans budžeta za 2012. godinu, tako da je prethodno usvojeni Budžet povećan za oko osam miliona KM.

Budžet Općine Tuzla za 2012. godinu izmijenjen je iz razloga što je Općinsko vijeće donijelo odluku o povećanju kreditnog zaduženja sa pet na sedam miliona KM. Razlog su bila potrebna dodatna sredstva za rekonstrukciju sjeverne saobraćajnice i izgradnju nadvožnjaka.

Mada je o Nacrtu budžeta Općine Tuzla provedena javna rasprava, za ovaj budžet se ne može reći da je donesen na transparentan način. Naime, u modernim ekonomijama budžet se više ne posmatra samo kao računovodstveni prikaz prihoda i rashoda već kao sredstvo koje pretvara odluke izvršne i zakonodavne vlasti u programe i usluge za građane.

Sveobuhvatan i razumljiv budžetski sadržaj smatra se važnim indikatorom budžetske transparentnosti. Dok se neki kriteriji za transparentnost sadržaja u značajnoj mjeri oslanjaju na tehničke detalje, poput budžetskih klasifikacija, drugi aspekti - poput utemeljenosti budžeta u javnim politikama i indikatorima učinka – važni su za razumijevanje načina na koji se troše javna sredstva.

Iz prethodne analize subjektivnih stavova građana vezano za određene usluge na lokalnom nivou i analize objektivnih pokazatelja, evidentno je da Općina Tuzla ima srednjoročne planove kapitalnih

investicija i razvojne strategije, kao i druge sektorske politike, ali se u budžetu ne vidi veza između predloženog budžeta i usvojenih politika za budžetsku godinu i srednjoročni period.

Priprema dokumenata poput građanskih budžeta ne predstavlja zakonsku obavezu, a općina Tuzla nije usvojila ovu praksu, što, uz mogući nedostatak svijesti uprave o značaju objavljivanja budžeta razumljivog građanima, također potencijalno ukazuje na nedostatak potrebe, interesa ili svijesti lokalnog civilnog društva o takvom dokumentu.

- STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE TUZLA DO 2026. GODINE - U ingerencijama lokalne uprave, Općina ima primarnu nadležnost i obavezu nad obezbjeđenjem adekvatne komunalne infrastrukture od „općeg društvenog interesa“. U kontekstu ovakvih ingerencija općina je u posljednjoj deceniji, razvijanjem vlastitog strateškog okvira znatno poboljšala komunalne aspekte života i razvila najkvalitetnije, najsigurnije i najjeftinije komunalne usluge za sve građane, a koji se tiču zaustavljanja slijeganja tla, rješavanja redukcija vode, regulacije vodotoka, toplifikacije, regulacije saobraćaja, povećavanja pješačkih zona i zona pod parkovima, obnavljanja fasada u historijskoj jezgri grada i drugo (Strategija razvoja općine Tuzla do 2026).

Temeljem ovakvih direktnih ingerencija, u narednom planskom periodu razvijaju se strateška unapređenja i proširenja putne, elektrodistributivne, telekomunikacione i vodovodne mreže, tretmana otpadnih voda, te rješenja centralnog gradskog groblja i problema gradskog parkiranja. Planira se adekvatno povećanje gradskih kapaciteta komunalne infrastrukture koji se integrišu u novi prošireni prostorni obuhvat.

To se posebno odnosi na formiranje jedinstvenih gradskih sistema vodosnabdjevanja, odvodnje otpadnih voda, toplifikacije, umreženog sistema gradskih ulica, izgradnja autocesta, razvijenost gradske i prigradske putne mreže, priključenje naselja koja nisu priključena na gradsku vodovodnu mrežu i kanalizacionu mrežu, izgradnja centralnog postrojenja za prečišćavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda i izgradnja manjih postrojenja za prečišćavanje područja koja ne gravitiraju slivu centralnog postrojenja, izgradnja gradskog groblja, razvoj elektrodistributivne mreže, dovršavanje mreže toplifikacije u užoj jezgri i širenje mreže toplifikacije u visinskim zonama urbanog dijela Tuzle, razvoj održivog javnog saobraćaja.

Najznačajnija ulaganja u KOMUNALNU INFRASTRUKTURU za 2013. godinu:

- Izgradnja i održavanje lokalnih puteva 4,5 mil. KM
- Higijena grada 1,9 mil. KM
- Javna rasvjeta 1,4 mil. KM
- Toplifikacija grada (kolektivno grijanje) 6,9 mil. KM
- Vodovod i kanalizacija 2,8 mil. KM

Urbano područje se proširuje u cilju obezbjeđenja stanovanja i pratećih sadržaja društvene infrastrukture (obrazovanje, zdravstvo, kultura, sport itd.) za čije proširenje nema dovoljno povoljnih prostora u postojećem gradskom području, te za posebne sadržaje primjerene gradskom razvoju i njegovoj ulozi u okruženju.

Podrška unapređenju kvaliteta i efikasnosti sistema obrazovanja, naročito kroz podršku obezbjeđenja prostorne infrastrukture, izgradnja institucionalne infrastrukture za istraživanje i razvoj, unapređenje informatizacije obrazovnog sistema, podrška porastu obuhvata djece predškolskog uzrasta odgojno-obrazovnim procesom, obezbjeđenje modernih vrtića za djecu u kojim se kvalitetno i profesionalno sprovodi predškolski odgoj i obrazovanje, uz ugodan i lijep prostor za učenje i igru djece predškolskog uzrasta i obrazovanje za održivi razvoj.

Unapređenje socijalne zaštite Općina Tuzla će usklađivati sa principima socijalne jednakosti i pravde iz Alborške povelje lokalnih vlasti Evrope, zasnovanim na: razvoju i implementaciji programa za prevenciju i smanjenje siromaštva, obezbjeđivanju jednakog pristupa javnim uslugama, obrazovanju, mogućnostima zaposlenja, obukama, informacijama i kulturnim događajima, jačanju socijalne pripadnosti jednakosti polova, poboljšanju sigurnosti zajednice i bezbjednosti i obezbjeđivanju dobrog kvaliteta i socijalno integrisanih uslova života i stanovanja. Općina ima sužene ingerencije u provođenju socijalne zaštite socijalno osjetljivih kategorija stanovništva, a svoje kompetencije u ovoj oblasti provodi putem djelovanja Centra za socijalni rad.

ZAKLJUČAK

Evidentno je da su građani imali realne razloge za nezadovoljstvo javnim uslugama koje su ocijenili najnižim ocjenama, ali i da je u periodu prije lokalnih izbora (nakon prezentacije rezultata istraživanja zadovoljstva građana lokalnim uslugama) učinjeno mnogo na njihovom unapređenju. Zaključeno je da je potrebno osigurati veću transparentnost u radu lokalnih organa vlasti kroz prezentaciju rezultata rada u općinskom biltenu i na web stranici općine.

Općina Tuzla ima srednjoročne planove kapitalnih investicija i razvojne strategije, kao i druge sektorske politike, ali se u budžetu ne vidi veza između predloženog budžeta i usvojenih politika za budžetsku godinu i srednjoročni period. Stoga treba razmotriti mogućnost uvođenja programskog budžetiranja i napraviti program obuke vijećnika, predstavnika odjela i indirektnih budžetskih korisnika koji će se bazirati na primjeni načela programskog budžetiranja, te poticanja transparentnosti budžetskog procesa kroz organizovanje seminara i radionica, analizi budžetskih prijedloga dostavljenih od strane OCD, kao i organizovanje sastanaka između predstavnika organizacija civilnog društva i predstavnika nadležnih službi.

Neophodno je uspostaviti praksu izrade redovnih periodičnih izvještaja o realizaciji planiranih javnih politika. Periodični izvještaji o realizaciji planiranih javnih politika, te svi materijali koji se razmatraju na sjednicama Općinskog vijeća trebaju biti dostupni na web stranici Općine, kako bi se obezbjedio nadzor i učešće građana. Također, u skladu sa dobrim praksama potrebno je uvesti redovno ispitivanja zadovoljstva građana lokalnim uslugama kroz primjenu PULS metodologije.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE JAVNIH USLUGA

Za unapređenje pojedinih karakteristika u okviru javne usluge „zelene površine i parkovi“ neophodna su velika sredstva i vrijeme. Međutim, kada je u pitanju unapređenje volonterizma u održavanju zelenih površina, kao najlošije ocijenjene karakteristike unutar svih 16 javnih usluga, nisu potrebna velika sredstva već nove inicijative i projekti na lokalnom nivou. Lokalne vlasti u saradnji sa organizacijama civilnog društva trebaju raditi na podizanju svijesti o potrebi „aktivnosti u zajednici“, koja je u našoj zemlji na jako niskom nivou.

Unapređenje volontiranja u održavanja zelenih površina i parkova predstavlja samo segment potrebe razvoja volonterskih aktivnosti. Ono što je značajno je da su ove aktivnosti dosta jednostavne za organizaciju te se njihovim provođenjem treba uticati na svijest lokalne populacije, posebno mladih o njihovom značaju.

Izgradnja i održavanje dječjih igrališta su isključiva nadležnost općina. Međutim, podizanje kvaliteta ove usluge nemoguće je bez adekvatnih strategija i standarda kao npr. na koliko djece bi trebalo da se planira i izgradi igralište, te kako iskoristiti postojeću infrastrukturu predškolskih ustanova i osnovnih/srednjih škola u cilju šire dostupnosti sadržaja itd.

Kultura stanovnika u odlaganju smeća ocijenjena je nezadovoljavajućom u 14 općina obuhvaćenih istraživanjem. Kao i u slučaju karakteristike volonterizam u održavanju zelenih površina i parkova, za unapređenje kulture stanovnika u odlaganju smeća potrebne su nove inicijative i programi u lokalnoj zajednici. Na web stranici JKP „Komunalac“ Tuzla već postoji anketa za građane kojom se želi ispitati spremnost građana da razvrstavaju i odvojeno odlažu otpad ukoliko im se to omogući. Potrebno je da lokalne vlasti što prije omoguće ovakvo odlaganje otpada, a u saradnji sa OCD i medijima pokrenu edukaciju stanovništva o koristi ovakvog načina odlaganja otpada. Također, kako je značajno da lokalne organizacije i institucije koje su zadužene za ova pitanja - komunalna policija, lokalni inspeksijski organi (naročito ekološki inspektorji), adekvatno obavljaju svoje zadatke.

Održavanje horizontalne i vertikalne signalizacije u nadležnosti je lokalne samouprave, ali postoji određena odgovornost viših nivoa, naročito direkcija za puteve i resornih kantonalnih ministarstava. Unapređenje stanja je moguće kroz pozivanje na odgovornost i realizaciju redovnih aktivnosti u ovoj oblasti.

U 22 općine prosječna ocjena zadovoljstva građana dostupnošću i pravednošću socijalne zaštite niža je od 3, što znači da postoji značajan prostor za poboljšanja. Treba napomenuti da je socijalna zaštita

podijeljena nadležnost jedinice lokalne samouprave i višeg nivoa, ali da postoji i mogućnost da se ova usluga unaprijedi ukoliko je općina ovaj segment stavila kao prioritet.

U strategiji razvoja općine Tuzla do 2015. godine navedeno je „Neophodno je uspostaviti sistemske mehanizme informisanja građana o pravima iz socijalne zaštite, te zakonski regulisati uslove, standarde i načine pružanja usluga u oblasti socijalne i dječje zaštite kroz mješoviti sistem rada, te osigurati finansiranje ovakvih programa.“ Realizacija ovog cilja ključna je za poboljšanje kvaliteta ove usluge.

ISTRAŽIVANJE ZADOVOLJSTVA GRAĐANA OPĆINE ŽIVINICE O JAVNIM USLUGAMA

Ispitivanje zadovoljstva korisnika javnim uslugama na području općine Živinice je provelo je Udruženje VESTA. Na području 26 mjesnih zajednica u općini Živinice anketirano je 859 domaćinstava. Anketirano je 45,29% muških i 54,71% ženskih ispitanika. Ispitivanje je izvršeno u periodu 01.-30.04.2012. godine. Rezultati istraživanja prezentirani su kako nosiocima vlasti i javnoj administraciji u Općini Živinice, tako i najširoj javnosti.

OSNOVNI NALAZI PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA U OPĆINI ŽIVINICE

Građani općine Živinice su zadovoljni sljedećim javnim uslugama, koje su na skali od 1 do 5 ocijenjene kako slijedi: pristup internet mreži (4,13), groblja (4,10), zdravstvena zaštita (4,05), javna rasvjeta (3,78), osnovno obrazovanje (3,66),

Građani općine Živinice su nezadovoljni sljedećim javnim uslugama: dostupnost biblioteka (1,51), javni prevoz (2,11), socijalna zaštita (2,28), održavanje zelenih površina i parkova (2,36), održavanje lokalnih ulica i puteva (2,40), komunalna higijena (2,62)

U periodu od aprila pa do kraja 2013. godine Udruženje VESTA realiziralo drugu fazu projekta „Monitoring javnih usluga“. Cilj ove faze projekta bio je da se ojača javni dijalog između građana i lokalnih vlasti kako bi se unaprijedio kvalitet života građana u općinama Tuzla i Živinice i poveća javna odgovornost lokalne uprave, te inicira integriranje koncepta ispitivanja zadovoljstva građana javnim uslugama u operativne mehanizme općina.

ŠTA GRAĐANI OPĆINE ŽIVINICE MOGU OČEKIVATI U NAREDOM PERIODU?

- BUDŽET OPĆINE ŽIVINICE: Budući da odluka o trošenju ograničenih sredstava zajednice predstavlja najvažniju političku odluku koja se donese tokom fiskalne godine, budžet predstavlja glavni instrument javne politike. Kako su sredstva lokalne uprave nedovoljna za ostvarenje svih ciljeva zajednice, moraju se donositi odluke o utvrđivanju prioriteta.

Budžet Općine Živinice je kao i većina općinskih budžeta u Bosni i Hercegovini predstavljen u klasičnom linijskom formatu iako Zakon o budžetima FBiH (Službene novine FBiH br. 19/06) predviđa da se pripremanje programskog budžeta uključi kao obaveza na svim nivoima vlasti, te se navodi da su „budžetski rashodi propisani zakonom i propisima donesenim na temelju zakona za poslove, funkcije i programe koji se planiraju u budžetu i finansijskim planovima budžetskih korisnika“

Budući da budžet nije samo izjava o finansijama, nego i veza između mobiliziranja sredstava i ostvarivanja općinskih ciljeva i njihove svrhe, on treba da bude jasan i transparentan. Međutim, zakonski okvir ne daje dovoljno informacija korisnicima o načinu pripreme zahtjeva za budžetska sredstva po programima, odnosno njihovim aktivnostima, niti o metodologiji praćenja njihovog izvršenja po principima pripremanja programskog budžeta. Budžet Općine Živinice za 2013. godinu, nakon proteklih godina intenzivnog porasta, uslijed opće nepovoljne situacije, nije uspio održati trend porasta, morao se uskladiti sa realnim mogućnostima, tako da je za period od 01.01. do 31.01.2012. predviđen u iznosu od 16.463.407,00, a ostvaren u iznosu od 13.067.536,00. Budžet za 2013. godinu je predviđen u iznosu od 14.137.471,00 KM.

Imajući u vidu ograničena sredstva koja stoje na raspolaganju Općini Živinice, nisu ponuđeni neki konkretni planovi za rješenje određenog broja problema, koje su građani u istraživanju naveli kao prioritetne i to u oblasti biblioteka, predškolskog odgoja i socijalne zaštite.

S druge strane Općina bilježi i pozitivne pomake, tako je krajem 2012. godine, Općini Živinice uručen certifikat za uspješnu realizaciju OSCE projekata „Unapređenje kapaciteta za upravljanje“, što znači da je uspostavljen transparentan budžetski proces, uspostavljena Komisija OV za budžet i finansije, povećan razvojni dio općinskog budžeta, urađena revizija interne organizacije, izrađeni mehanizmi za učešće građana i djelotvorno se koriste. Općina građanima omogućava pristup javnim informacijama, Etički kodeks za izabrane zvaničnike je primijenjen, te je izrađen obrazac za izvještavanje OV za sve Javne ustanove i Javna preduzeća.

Razvojna tendencija Budžeta ogleda se u izgradnji velikog broja infrastrukturnih objekata na području općine Živinice (asfaltiranje puteva, uličnu - javnu rasvjetu, kanalizacione kolektore i „prečistač“, vodovodne sisteme, sportsko-rekreativne objekte, itd), a što su Načelnik kao predlagač i Općinsko vijeće kao organ koji usvaja godišnji budžet iskoristili, prepoznali i usmjerili u aktivnosti, koje su općinu Živinice pretvorile u ozbiljnog partnera u svim oblastima življenja, a sve u cilju izgradnje zajednice i povećanja zadovoljstva građana lokalnim uslugama.

Misija OSCE-a u BiH je uz konsultacije sa partnerima iz civilnog društva i lokalne uprave osmisnila inicijativu „Lokalno je primarno“. Krajnji ciljevi projekta su promovisati uspostavljanje kapaciteta građana da postavljaju zahtjeve općinama, da traže njihovu odgovornost za učinak u radu i da preuzimaju aktivnosti za dobrobit zajednice, te razvijati općine koje imaju političku volju i institucionalne kapacitete da odgovore zahtjevima građana na djelotvoran, pravedan i transparentan način.

Uspješna implementacija komponente „Upravljanje općinom i preuzimanje odgovornosti“, u okviru inicijative „Lokalno je primarno“ podrazumijevala je niz aktivnosti koje su doprinijele ispunjavanju prethodno utvrđenih kriterija i ispunjavanju standarda komponente. Stalno praćenje napretka u implementaciji (rađeno na kvartalnoj osnovi) i procjena rezultata (urađena na kraju projekta) ukazuju da je Općina Živinice implementirala većinu od planiranih aktivnosti i ispunila većinu od predviđenih standarda i kriterija.

I pored napora koje Općina Živinice ulaže u pravcu povećanja transparentnosti i odgovornosti svoga rada, potrebno je raditi na povećanju transparentnosti budžetskog sadržaja, a posebno na njegovom prilagođavanju građanima, čime će se omogućiti razvijanje pretpostavki za adekvatan monitoring rada lokalnih vlasti.

- PROSTORNI PLAN OPĆINE ŽIVINICE - U cilju obezbjeđenja uporišta za usmjeravanje razvojnih procesa, sprečavanja nenamjenskog i nasilnog uzurpiranja prostora, obezbjeđenja planskog i osmišljenog usmjeravanja izgradnje svih sadržaja u prostoru, djelovanja u smjeru racionalnog korištenja izgrađenih sistema, zaštite prirodnih, kulturno - istorijskih i graditeljskih vrijednosti, stvaranja pretpostavki za eventualno noveliranje već usvojene prostorno-planske dokumentacije, vijeće Općine Živinice je 2007. godine donijelo Odluku o pristupanju izrade Prostornog plana Općine Živinice.

Vodosnabdijevanje šireg područja grada Živinice organizovano je u sklopu regionalnog sistema snabdijevanja Tuzla – Živinice - Lukavac. Ostala naselja snabdijevaju se vodom putem lokalnih sistema vodosnabdijevanja. Raspoložive količine vode nisu dovoljne ni za pokrivanje trenutnih potreba za pitkom vodom, a pogotovo su nedovoljne do kraja planskog perioda. Situaciju je djelimično moguće ublažiti aktivnostima na smanjenju gubitaka u mreži koji iznose oko 50% i optimizaciji postojećih izvorišta vodosnabdijevanja.

Glavni kolektori kanalizacionog sistema gradskog područja su izgrađeni, a u toku je i izgradnja uređaja za tretman otpadnih voda adekvatnog kapaciteta da zadovolji potrebe do kraja planskog perioda. Ostala naselja na teritoriji Općine nemaju riješen problem prikupljanja i tretmana otpadnih voda, što predstavlja prioritet u cilju poboljšanja kvaliteta voda. Kada je u pitanju štetno djelovanje voda, Općina Živinice je jedna od najugroženijih u Tuzlanskom kantonu. Rijeka Spreča i njena pritoka Oskova učestalo plave značajne površine zemljišta, pri čemu veći sistemi ili radovi na rješavanju ovog problema nisu evidentirani.

Postojeće stanje u domenu toplifikacije karakterišu individualni sistemi grijanja. Privredni, društveni i javni objekti uglavnom koriste sopstvene kotlovnice, dok se kod individualnih objekata koriste peći na ugalj, drva, mazot, lož - ulje i slično. Ovakav način toplifikacije nije prihvatljiv sa aspekta ekologije i ekonomije. U vezi s tim urađena je studija, a zatim i projekat toplifikacije Općine Živinice.

U domenu komunalne infrastrukture, najveći problem predstavljaju divlje deponije. Svega 10 od 26 mjesnih zajednica je obuhvaćeno odvozom komunalnog otpada, što je i glavni uzrok nastanka divljih deponija. Ovaj otpad se odlaze na smetlište PK Višća (površinski kop Višća), koje nije adekvatno uređeno i predstavlja opasnost za okolno stanovništvo. Važno je pomenuti orijentaciju Planova višeg reda da se odlaganje otpada vrši na Regionalnoj deponiji. Slijedeći načelo regionalnosti, osnovno načelo u usvojenom konceptu upravljanja otpadom BiH i F BiH, Općina Živinice pripada regiji Tuzla, tj. orijentisana je na regionalnu sanitarnu deponiju „Desetine“ u Tuzli. Radi uspostave cijelog sistema, zadatak Općine je razviti sistem smanjenja nastanka otpada, selektivnog prikupljanja, reciklaže, tretmana i transfera otpada na regionalnu sanitarnu deponiju. Obzirom da još uvijek nije izrađen Plan upravljanja otpadom TK, kojim je trebala biti definisana tehnologija obrade otpada, obuhvat, rasprostranjenost i namjena pretovarnih stanica kao i tok svih vrsta otpada unutar kantona, ovim

Prostornim planom ne mogu biti definisane lokacije pretovarnih stanica i reciklažnih dvorišta kao dijela integralnog sistema. Po izradi Plana upravljanja otpadom na nivou TK, potrebno je izraditi Općinski Plan upravljanja otpadom i Akcioni plan za provođenje plana upravljanja otpadom. Pošto integralni sistem upravljanja otpadom podrazumijeva aktivnosti na smanjenju nastajanja otpada, odvojenom prikupljanju, ponovnoj upotrebi, reciklaži i adekvatnom zbrinjavanju različitih vrsta otpada, on ne može funkcionsati bez angažmana prvog i najvažnijeg učesnika u sistemu, pojedinačnog proizvođača kućnog otpada. Zato je na prostoru Općine potrebno provoditi kontinuirane kampanje kojim se obučava stanovništvo za svoju novu ulogu u procesu upravljanja otpadom.

Dobro upravljanje obilježeno je predvidljivim, otvorenim i prosvjećenim utvrđivanjem politike, birokratijom koju prožima profesionalna etika i koja djeluje u korist javnog dobra, vladavinom prava, transparentnim postupcima i snažnim civilnim društvom koje sudjeluje u javnom životu. Loše upravljanje (s druge strane) obilježava proizvoljno donošenje politike, neodgovorna birokratija, neprovodivi i ili nepravedni pravni sistemi, zloupotreba izvršnih nadležnosti, civilno duštvo i sključeno iz javnog života i raširena korupcija....(Svjetska banka, 1994.)

Prema podacima iz Prostornog plana Općine Živinice, područje ove općine sa svojom mrežom magistralnih, regionalnih i lokalnih cesta ima znatno veću gustinu putne mreže u odnosu na BiH i iznosi 171,7 km/100km². Modernizovanost putne mreže u Općini Živinice je zadovoljavajuća. Prema podacima, saobraćajna mreža lokalnih puteva u Općini Živinice je gusto razvijena. Ukupna dužina lokalnih saobraćajnica iznosi 430,59 km, sa profilom saobraćajnice širine do 5,0 m i većinom asfaltnom podlogom.

Iako su građani Živinica generalno nezadovoljni održavanjem lokalnih puteva, najlošiju ocjenu dobilo je održavanje horizontalne i vertikalne signalizacije, ipak, zbog mjera štednje, u 2013. je izdvojeno nešto manje novca nego u prethodnoj godini (Iz budžeta za 2012. godinu izdvojeno 25 000 KM, dok je za 2013. izdvojeno 20.000 KM). Općenito lokalnu mrežu postojećih puteva treba modernizovati. Neka od naselja nisu adekvatno povezana, stoga su predviđeni novi putni pravci kojima bi se ostvarila bolja komunikacija.

Dobar kvalitet javne rasvjete je jedan bitan element društva. Javna rasvjeta ima za cilj da osvijeti javne površine i saobraćajnice u noćnim satima i to na što kvalitetniji način doprinese općoj sigurnosti, sigurnosti u saobraćaju i javnom životu. Pod javnom rasvjetom se podrazumijevaju i ulični znakovi, autobuske stanice (abri), oglasne table, mjerni i razvodni ormari kao i elektroenergetska mreža. Za postizanje cilja energetske uštede kod javne rasvjete treba se poći od slijedećih pretpostavke: Korištenje energetski učinkovitih sijalica i Korištenje ekološki prihvatljivih materijala i supstanci. Bez obzira što su danas, u ukupnom građevinskom fondu Općine Živinice, površine namjenjene socijalnoj zaštiti stanovništva zastupljene u relativno malom obimu, za očekivati je da će do 2032. godine ovom segmentu društvene infrastrukture biti posvedena daleko veća pažnja. Ovo podrazumjeva da de i potrebe stanovništva za ovim sadržajima biti daleko više izražene.

Zdravstvenoj zaštiti na području Općine Živinice je i do danas ukazivana velika pažnja. Dom zdravlja Živinice i niz ambulanti su relativno ravnomjerno distribuirani u prostoru po pravilu, u skladu sa

koncentracijom stanovništva. U narednom periodu se očekuje dalji razvoj ove djelatnosti kako u prostornom tako i u organizacionom smislu zdravstva.

Sportske aktivnosti i rekreacija predstavljaju važan segment dnevnih aktivnosti, te je jako važno da budu dostupne svakom čovjeku. Ove aktivnosti se odvijaju u tri segmenta, i to: pasivna rekreacija, aktivna rekreacija i sport. U narednom periodu važno je osigurati adekvatne površine za odvijanje navedenih aktivnosti, kako u gradskim tako i u vangradskim područjima.

U planskom periodu potrebno je stvoriti uslove za što masovnije bavljenje stanovništva sportom, saniranjem i dogradnjom postojeđih, te izgradnjom novih sportskih objekata. Doprinos razvoju sporta na području Općine ostvaruje se i realizacijom objekata predviđenih u okviru regulacionih planova. Takav primjer je gradska sportska dvorana, koja danas predstavlja generator razvoja sporta na ovom području. Međutim, izgradnjom ovog objekta nisu riješena sva pitanja, te de se u trenažnim procesima klubova i dalje nažalost koristiti fiskulturne sale uz osnovne škole. Obzirom da je nivo opremljenosti sportskim sadržajima zadovoljavajući u Općinskom centru, dok su ostala područja zapostavljenija, u narednom periodu je potrebno ulagati u izgradnju sportskih sadržaja i u ostalim naseljima.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Uzimajući u obzir dosadašnje aktivnosti na unapređenju rada lokalne uprave u Općini Živinice možemo zaključiti da, iako je općinsko rukovodstvo ostvarilo izuzetne uspjehe u pojedinim segmentima razvoja općine, naročito u oblasti infrastrukturnih projekata, napredak nije ostvaren na strateški i sveobuhvatan način, i još uvijek postoji potreba za promocijom transparentne, odgovorne i djelotvorne javne uprave. Stoga je neophodno da se uvedu efikasni sistemi finansijskog upravljanja.

Iako je za izradu strategije razvoja Općine Živinice u budžetu za 2012. godinu izdvojeno 30.000 KM, ovaj dokument nije dostupan na službenoj stranici Općine Živinice. Jedini strateški dokument kojim Općina Živinice raspolaže je Prostorni plan Općine Živinice za period od 2012. do 2023. godine kojeg je potrebno razraditi i koji još nije usvojen na Općinskom vijeću. Od dokumenata na koje se oslanja općinska politika možemo istaći i Lokalni ekološki akcioni plan.

U cilju unapređenja odgovornosti lokalne uprave i njenog transparentnijeg rada, provedeno je istraživanje zadovoljstva građana Živinice uslugama za koje je nadležan općinski nivo vlasti. Analiza je pokazala da u segmentima koje su građani naveli kao prioretne, mora još dosta toga da se uradi. Iz budžeta nije jasno koje će se javne politike poduzeti u pravcu rješavanja pitanja javnih biblioteka, predškolskog odgoja, unapređenja usluga socijalne zaštite, itd. To su i dalje problemi koji pogađaju građane ove općine i koji će morati biti riješeni na adekvatan način.

Uvođenje standardiziranih metodologija za strateško planiranje i razvoj politika na općinskom nivou zasigurno bi osiguralo osnovu za lakše povezivanje sistema planiranja i koordinaciju javnih politika na lokalnom nivou vlasti.

Zahvaljujući inicijativama civilnog društva u Bosni i Hercegovini je urađeno dosta na unapređenju budžetskog procesa, ali je još uvijek potrebno raditi na povećevanju transparentnosti lokalnih budžeta, podsticanjem uključivanja javnosti u ovaj proces.

Učešće građana u budžetskom procesu, a time i u kreiranje javnih politika je neophodno podsticati, jačanjem uloge civilnog društva u zajednici. Uticaj civilnog društva na raspravu o budžetu u Općini Živinice ja jako nizak, ne radi toga što ovaj proces nije dovoljno demokratičan i transparentan, već zbog nedostatka interesa građana uzrokovanog nedovoljnim informisanjem o važnosti njihovog učešća u ovom procesu.

Ne postoje relevantna iskustva organizacija civilnog društva koja su uključena u ovaj proces. Određene organizacije koje su stalni budžetski korisnici nastoje uticati na povećane iznose budžeta namijenjene njihovim korisnicima. Vrlo su rijetke neovisne „think-tank“ organizacije koje bi se sistematski bavile ovim područjem, a posebno segmentom izvršenja budžeta. U tom smislu potrebno je uložiti određeni napor u pravcu edukacije civilnog društva s ciljem ravnopravnog učeća u budžetskom procesu čijim će se unapređenjem, doprinjeti povećanju transparentnosti i odgovornosti rada lokalne uprave. Organizacije civilnog društva moraju naučiti kako da promatraju odraz javnih

politika u budžetu.

Prijedlog budžeta se javnosti obično prezentira putem medija, a polemika se uglavnom vodi oko pitanja da li je budžet razvojan ili socijalan. U ovom segmentu je uloga nezavisnih istraživačkih „think-tank“ nevladinih organizacija jako bitna. Njihov je zadatak da pokušaju predstaviti javnosti pozicije stranaka kada je u pitanju kreiranje javnih politika.

Imajući u vidu da informacijske tehnologije pružaju velike mogućnosti uključivanja javnosti u budžetski proces, potrebno je putem medija, elektronskih i pisanih, ali i putem službenih stranica lokalne uprave, građane informisati i educirati o značaju učešća u budžetskom procesu.

METODOLOGIJA PULS

Cilj PULS metodologije se odnosi na povećanje društvene odgovornosti i kvaliteta usluga na lokalnom nivou, korištenjem mehanizama za povratnu spregu, tačnije uvođenjem metodologije ispitivanja zadovoljstva korisnika. Sama metodologija je zasnovana na tzv. CRC pristupu (engl. Citizens Report Card), koji na sistematičan i sveobuhvatan način pruža povratne informacije korisnika javnih usluga.

To znači da cilj nije samo prikupljanje podataka već povećanje društvene odgovornosti jedinica lokalne samouprave kroz povećanje stepena kontrole rada organa prikupljanjem informacija o stepenu zadovoljstva javnim uslugama putem intenzivnog dvosmjernog komuniciranja sa građanima. Ovdje svakako podrazumijevamo i intenzivnu saradnju nevladinog sektora i medija, s ciljem zagovaranja procesa daljeg poboljšanja javnih usluga i kvaliteta života građana.

PULS metodologija za stalno, sistematično praćenje, procjenjivanje i unapređivanje javnih usluga trebala bi da omogući djelotvoran uticaj organizacija civilnog društva na odgovorniji rad lokalnih vlasti, i to putem:

1. povećanja kapaciteta nevladinih organizacija za aktivno učešće u zastupanju interesa građana u pružanju javnih usluga na lokalnom nivou;
2. primjene odgovarajućih alata i instrumenata za redovnu procjenu kvaliteta, dostupnosti i drugih relevantnih karakteristika javnih usluga, posmatranih sa aspekta građana kao glavnih korisnika i aktera;
3. uspostavljanja kvalitetne, proaktivne, na činjenicama zasnovane komunikacije između lokalnih vlasti i nevladinih organizacija.

Metodologija PULS se naslanja na očekivanja koja proizlaze iz CRC pristupa a koja se odnose na:

1. Pomoći nevladim organizacijama i javnim institucijama u otpočinjanju otvorene i proaktivne diskusije i komunikacije o aktuelnom stanju i rezultatima u vezi sa javnim uslugama,
2. Osnajivanje grupa građana s ciljem uvođenja „watch dog“ funkcije u monitoringu javnih institucija/preduzeća i lokalne uprave,
3. Obезbjedivanje podloge za dijalog o prioritetima i alokaciji budžeta i javnih sredstava,
4. Jačanje socijalnog kapitala lokalnih zajednica, usmjeravajući grupe građana ka zajedničkim problemima i pitanjima,
5. Dalji razvoj lokalnih javnih politika, s ciljem poboljšanja lokalnih javnih usluga.

Treba napomenuti da se primjena PULS metodologije zasniva na sljedećim osnovama:

1. Organizacija koja primjenjuje metodologiju bi trebalo da ima minimum znanja o primjeni statističkih metoda, te oblasti javnih politika, komunikacije i zagovaranja,
2. Organizacija koja primjenjuje metodologiju bi trebala biti posvećena njenoj primjeni, te posjedovati određene resurse (materijalne, tehničke, ljudske) za tu primjenu,
3. Komunikacija sa lokalnom upravom je od ključnog značaja za korištenje rezultata ispitivanja zadovoljstva korisnika javnih usluga,
4. Podrška lokalne uprave u aktivnostima primjene metodologije je poželjna ali ne i neophodna u slučajevima gdje nema međusobnog razumjevanja

Na kraju, treba napomenuti da se PULS metodologija zasniva na sljedećim elementima:

1. Izgradnja kapaciteta OCD-a za primjenu metodologije,
2. Ispitivanje zadovoljstva korisnika,
3. Prikupljanje objektivno verifikovanih podataka o javnim uslugama,
4. Komunikacija između OCD-a, predstavnika jedinica LS i građana,
5. Lokalne javne politike.

ISPITIVANJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA JAVNIH USLUGA

Provodenje ispitivanja je polazna tačka u operacionalizaciji PULS metodologije kojom se utvrđuje aktuelno stanje zadovoljstva javnim uslugama na osnovu anketiranja domaćinstava u svim mjesnim zajednicama u jedinicama lokalne samouprave, a prema definisanom uzorku. Primjeni ispitivanja zadovoljstva korisnika javnim uslugama trebala bi da prethodi intenzivna komunikacija između predstavnika OCD-a zaduženih za ispitivanje zadovoljstva građana i predstavnika jedinice lokalne samouprave. Cilj komunikacije je da se postigne međusobni sporazum i razumjevanje za primjenu same metodologije, te obezbjede pretpostavke za nesmetanu realizaciju terenskog istraživanja. Iako se predviđa aktivna uloga civilnog društva u provođenju nove metodologije i realizaciji aktivnosti, ne treba zaboraviti ni ulogu koju će imati jedinice lokalne samouprave u tom procesu. Ideja je da se prije implementacije novog rješenja jedinice lokalne samouprave upoznaju, te pozovu na saradnju u daljoj primjeni i razmatranju dobijenih rezultata i indikatora. Ujedno, ovo može poslužiti i kao osnova za jedinice lokalne samouprave, te njihova udruženja, ka odgovornijem odnosu viših nivoa vlasti u najavljenoj funkcionalnoj i fiskalnoj decentralizaciji, u skladu sa zahtjevima Europske povelje o lokalnoj samoupravi. Međusobni sporazum bi trebao da bude predstavljen građanima putem sredstava javnog informisanja. Poseban segment ispitivanja zadovoljstva korisnika javnih usluga u okviru PULS metodologije se odnosi na definisanje liste usluga koje će se anketirati. Posmatrajući moguće alternative u ispitivanju zadovoljstva korisnika javnih usluga na lokalnom nivou, jako je značajno uzati u obzir sljedeće elemente:

1. Da usluga bude relevantna za stanovništvo općine, te da većina ispitanika ima uvid u karakteristike koje se ispituju (uključujući mogućnost davanja suda),
2. Da na reprezentativan način obuhvati populaciju općine, prema glavnim karakteristikama za pojedince/domaćinstvo,
3. Da ispitivanje zadovoljstva ne bude preskupo, prezahtjevno i da ne oduzima previše vremena,
4. Da se naslanja na prethodne dobre prakse i ispitivane karakteristike,
5. Da pruža dovoljno informacija za dalje korake (detaljno ispitivanje i donošenje odluka).

Imajući u vidu navedeno, te potrebu da se u izbor javnih usluga uključe sve relevantne usluge koje poboljšavaju socio-ekonomski status pojedinaca i porodica, odabrana lista usluga uključuje:

1. Vodovod i kanalizaciju
2. Komunalna higijena
3. Javno grijanje (gdje je primjenjivo)
4. Lokalne ulice i putevi (uključujući horizontalnu i vertikalnu signalizaciju)
5. Javna rasvjeta
6. Zelene površine i parkovi
7. Groblja
8. Javni prevoz
9. Predškolsko obrazovanje
10. Osnovno obrazovanje
11. Srednjoškolsko obrazovanje
12. Biblioteke
13. Pristup internet mreži
14. Primarna zdravstvena zaštita
15. Socijalna zaštita
16. Usluge šalter sale

U narednom dijelu su pobrojane najvažnije karakteristike lokalnih javnih usluga koje su u sklopu primjene PULS metodologije identifikovane kao najznačajnije za poboljšanje kvaliteta života građana na lokalnom nivou. Iako se u pojedinim slučajevima dešava da usluge pruža administracija/organizacija sa nekog drugog nivoa vlasti, ove javne usluge se prvenstveno vezuju za

jedinice lokalne samouprave i kvalitet života građana u okviru njih.

Vodovod i kanalizacija

1. Redovnost snabdijevanja vode
2. Kvalitet vode (pitkost)
3. Stanje kanalizacione mreže (ako postoji)
4. Cijena vodovoda i kanalizacije

Komunalna higijena

1. Čistota naselja
2. Dostupnost mjesta za odlaganje smeća (kante i kontejneri)
3. Redovnost i blagovremenošć u odlaganju smeća
4. Kultura stanovnika u odlaganju smeća
5. Održavanje vodotokova (rijeka i potoka) u MZ
6. Cijena prikupljanja i odlaganja smeća

Kolektivno grijanje (ako postoji)

1. Urednost u snabdijevanju grijanjem
2. Kvalitet grijanja (adekvatna temperatura u kući)
3. Cijena grijanja

Održavanje lokalnih ulica i puteva i horiz. i vertik. signalizacije

1. Stanje lokalnih ulica i puteva u vašoj mjesnoj zajednici
2. Održavanje ulica i puteva
3. Zimsko održavanje ulica i puteva
4. Održavanje horizontalne i vertikalne signalizacije

Javna rasvjeta

1. Pokrivenost javnom rasvjetom
2. Održavanje javne rasvjete

Zelene površine i parkovi

1. Opšte stanje zelenih površina i parkova
2. Održavanje zelenih površina i parkova
3. Raspoloživost i lokacija sportskih terena
4. Raspoloživost i lokacija dječjih igrališta
5. Volonterizam u održavanju zelenih površina i parkova

Groblja

1. Raspoloživost grobnih mjesta
2. Cijena grobnog mjesta
3. Održavanje groblja

Javni prevoz

1. Kvalitet javnog prevoza
 2. Pouzdanost (poštivanje reda vožnje)
 3. Periodičnost (raspoloživost) prevoza
 4. Dostupnost stajališta
 5. Javni prevoz u večernjim časovima
 6. Cijena javnog prevoza
- Predškolsko obrazovanje
1. Dostupnost predškolskog obrazovanja
 2. Kvalitet (opremljenost i održavanje vrtića)
 3. Cijena

Osnovno obrazovanje

1. Dostupnost škole (udaljenost)
2. Kvalitet obrazovanja
3. Prevoz đaka do škole (naročito za mjesne zajednice u ruralnim područjima)

Srednjoškolsko obrazovanje

1. Raspoloživost zanimanja (obrazovnih profila)
2. Kvalitet obrazovanja
3. Prevoz učenika

Biblioteka

1. Dostupnost biblioteka
2. Kvalitet sadržaja u okviru biblioteka

Pristup internet mreži

1. Dostupnost interneta kod kuće
2. Cijena internet usluge

Primarna zdravstvena zaštita

1. Dostupnost ambulante/Doma zdravlja
2. Kvalitet usluge
3. Redovnost usluga (peridočnost dolazaka ljekara i pružanje usluga)

Socijalna zaštita

1. Dostupnost
2. Pravednost

Usluge šalter sale

1. Dostupnost
2. Brzina
3. Kvalitet

Prvih osam usluga su javne komunalne usluge. Ove komunalne usluge spadaju u grupu standardnih lokalnih javnih usluga koje pruža ili za koje je odgovorna lokalna uprava. Prethodna ispitivanja ukazuju da se problem sa ispitivanjem karakteristika u okviru pojedinih usluga pojavljuje u slučajevima gdje lokalna uprava ne pruža određenu uslugu iako je zakonom odgovorna za njenu isporuku (npr. isporuka vode putem javnih vodovoda ili lokalno vodosnabdijevanje putem seoskih vodovoda koji su izgrađeni samodoprinosom). Bez obzira da li se određena usluga pruža ili ne, odgovornost lokalne uprave je na pronalaženju mogućnosti za zadovoljavanje potreba građana.

Predškolsko obrazovanje je nadležnost jedinica lokalne samouprave, u okviru koje lokalna uprava uspostavlja, rukovodi i finansira javne ustanove koje se bave predškolskim obrazovanjem. Međutim, dosadašnja istraživanja pokazuju da je ovom uslugom obuhvaćeno tek nešto više od 15% djece predškolskog uzrasta. Istovremeno, u mnogim zajednicama postoje privatne institucije koje se bave predškolskim obrazovanjem, a koje nemaju pristupa javnim sredstvima. S tim u vezi je jako značajno utvrditi karakteristike dostupnosti, kvaliteta i cijene navedenih usluga.

Osnovno obrazovanje je obavezna javna usluga, garantovana ustavima, kod koje jedinice lokalne samouprave imaju ulogu u uspostavljanju, odlučivanju o teritorijalnoj rasprostranjenosti, te učestvovanju u finansiranju ukoliko za tako nešto imaju predviđena sredstva. S tim u vezi je jako značajno utvrditi stavove u vezi sa dostupošću osnovnog obrazovanja, njegovom kvalitetu, te zadovoljstvu organizacijom prevoza đaka do škole.

Srednjoškolsko obrazovanje je standardna javna usluga koja se nalazi u oko 90% jedinica lokalne uprave, te u okviru koje jedinica ima obavezu finansiranja tekućih troškova ovakve jedne institucije (funkcionisanje, grijanje, investiciono održavanje). Predstavlja značajnu kariku u lokalnom ekonomskom razvoju, te obezbjeđenju podloge za dalje školovanje mladih. Uobičajena praksa je da se jedinica lokalne samouprave stara o prevozu đaka u škole. S tim u vezi je jako značajno da se utvrdi dostupnost određenih zanimanja, kvalitet samog obrazovanje, te kvalitet organizacije prevoza.

Kada govorimo o bibliotekama, govorimo o ustanovama koje su nekada predstavljale određene nestandardne (elitne) usluge, no sada predstavljaju civilizacijsku tekovinu koja je prisutna u velikom broju jedinica lokalne samouprave, te u okviru određenih obrazovnih i kulturnih ustanova. S tim u vezi je jako značajno utvrditi dostupnost i kvalitet sadržaja navedenih ustanova. U današnje vrijeme, komplementarni pristup razvoju tradicionalne bibliotekarske usluge je razvoj informacione

infrastrukture s ciljem omogućavanja pristupa e-bibliotekama i internet sadržajima. I dok se u posljednje vrijeme razvija interneta i njegove infrastrukture prepušta čisto komercijalnim firmama, primjetne su aktivnosti pojedinih jedinica lokalne samouprave u omogućavanju besplatne infrastrukture ili samog interneta s ciljem podrške politikama mlađih, poslovanju određenih firmi ili zaokruživanju turističke ponude. Stoga je jako značajno da se utvrdi dostupnost internet sadržaja kod kuće, te cijena same usluge. Ovo bi moglo da bude i značajan ulaz prilikom dodjele određenih koncesija u vezi sa poslovima operatera kablovske televizije.

Primarna zdravstvena zaštita je standardizovana usluga, za čije pružanje se definiše mreža ustanova koje funkcionišu na teritoriji jedne opštine. Iako se uglavnom finansira od strane fondova zdravstvenog osiguranja, jako je značajna uloga jedinice lokalne samouprave u postavljanju mreže i obezbeđenju materijalnih uslova za funkcionisanje područnih ambulanti. Tako u nekim slučajevima općine obezbjeđuju stanove za doktore medicine, plaćaju specijalizacije, snose troškove lokalnog prevoza i obezbjeđuju sredstva za rekonstrukciju i unapređenje rada područnih ambulanti. S tim u vezi je jako značajno da se utvrdi fizička dostupnost ambulatni/ domova zdravlja, kvalitet same usluge, te redovitost samih usluga u vezi sa njihovim pružanjem.

Socijalna zaštita je nadležnost jedinice lokalne samouprave u RS, te podjeljena nadležnost sa kantonima u FBiH, gdje općine uspostavljaju, organizuju i provode politiku socijalne zaštite u skladu sa politikama koje definišu entiteti. Istovremeno, kao jedan od najvećih izazova socijalne zaštite na lokalnom nivou se navodi nejednak pristup građana ovim uslugama – kako između općina, tako i unutar samih općina. Imajući u vidu same usluge, te obavezu obezbeđenja materijalno-finansijske podrške od strane općina, jako je značajno utvrditi percepciju građana u vezi dostupnosti socijalne pomoći, te aspektom pravednosti u njihovom pružanju. Jačanje socijalne odgovornosti je jedan od glavnih izazova jedinica lokalne samouprave prema svojim građanima, što je utvrđeno i posljednjom NALAS deklaracijom.

Usluge šalter sale su administrativne usluge koje se pružaju na određenim mjestima, uglavnom u sjedištu jedinice lokalne samouprave. Razvoj informacionih tehnologija, te konstantna unapređenja rada, omogućavaju da usluge šalter sale budu dostupne na više lokacija – putem mjesnih ureda i kancelarija. Iako ne postoje zakonske osnove, dekoncentracija pružanja šalterskih usluga se provodi u pojedinim jedinicama lokalne usluge. U ostalim jedinicama, gdje ne postoji decentralizacija, intenzivno se radi na unapređenju pružanja administrativnih usluga (izvoda iz matičnih knjiga, izdavanje dozvola i rješenja u vezi sa raznim oblastima, itd.), te njihovom pružanju na jednom mjestu u okviru koncepta "šalter sale". Stoga je jako značajno utvrditi stavove građana u vezi sa dostupnošću, kvalitetom i brzinom pruženih usluga s ciljem omogućavanja praćenja rada i daljih unapređenja lokalne administracije. Za detaljniju analizu stanja u vezi sa pružanjem administrativnih usluga može se koristiti pristup koji je korišten u okviru GAP projekta ili pristup koji se koristi u vezi primjene COMPASS metodologije za administrativne usluge.

Skala koja se koristi za ocijenjivanje je kvaliteta javnih usluga je skala od 1 do 5, gdje je ocjena 1 predstavljena sa uopšte ne zadovoljava a 5 sa potpunosti zadovoljava.

U okviru metodologije, ispitanici su usmjereni da razmišljaju o ocjenama od 1 do 5 (kao u školskom sistemu), imajući u vidu njihovo prethodno iskustvo sa ovim sistemom ocjenjivanja u okviru postojećeg obrazovnog sistema. Jedna od opcija odgovora na sva pitanja bi trebala biti „ne znam“. S obzirom da ispitanik mora imati iskustvo sa uslugom da bi o njoj dao sud (inače bi se ispitivala percepcija, a ne stav o uslugama), a kako upitnik sadrži i neke usluge za koje se može pretpostaviti da svi ispitanici neće imati uopšte ili dovoljno iskustva da bi dali sud o njoj (npr. internet za starije/manje obrazovane ispitanike, usluge groblja za mlađe ispitanike ili socijalna zaštita za ljudе boljeg imovinskog statusa...), ovaj odgovor bi mogao biti najbolja opcija za takve slučajeve i trebao bi biti jedna od raspoloživih opcija odgovora.

2013